

วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน (วัคซีนชนิดไร้เซลล์)

1. โรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน คืออะไร และป้องกันได้อย่างไร

คอตีบ เกิดจากพิษของเชื้อคอตีบที่ทำให้มีการอักเสบในลำคออย่างรุนแรง จนอาจทำให้หายใจไม่ได้ และอาจทำให้หัวใจวายได้ เชื้อแพร่มาจากลำคอของผู้ที่เป็นพาหะ

บาดทะยัก เกิดจากพิษของเชื้อบาดทะยักที่มักเข้าร่างกายทางบาดแผล ทำให้มีอาการชักรุนแรงจนเสียชีวิตได้ เชื้อมีอยู่ทั่วไปในสิ่งแวดล้อม

ไอกรน เกิดจากเชื้อไอกรนทำให้มีอาการไอรุนแรงเป็นเวลานาน ในเด็กเล็กอาจไอจนหยุดหายใจ ชัก ซึ่โครงหักได้ เชื้อแพร่มาจากลำคอของผู้ป่วย

โรคคอตีบ บาดทะยัก และไอกรน สามารถป้องกันได้ด้วยวัคซีน

2. วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน (วัคซีนชนิดไร้เซลล์) คืออะไร

วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ทำจากพิษของเชื้อคอตีบและเชื้อบาดทะยักที่ผ่านขั้นตอนทำให้ไม่ก่อโรคในคน รวมกับส่วนประกอบบางส่วนของเชื้อไอกรนที่แยกบริสุทธิ์ วัคซีนนี้ต่างกับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ชนิดปกติ ตรงที่ส่วนประกอบของเชื้อไอกรนนี้เอง ซึ่งทำให้เป็นวัคซีนที่มีอาการข้างเคียงต่ำลง เมื่อได้รับวัคซีนครบตามกำหนด จะมีภูมิคุ้มกันต่อโรคคอตีบ-บาดทะยัก และไอกรนได้ดีมาก ป้องกันโรคชนิดรุนแรงสูงสุดได้ทั้งหมด

3. ใครควรได้รับวัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน และจะต้องให้กี่ครั้ง อย่างไร

เด็กไทยทุกคน ควรได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน เมื่ออายุ 2 เดือน, 4 เดือน, 6 เดือน, 1 ปีครึ่ง และ 4-6 ปี โดยจะใช้วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ชนิดปกติ หรือชนิดไร้เซลล์ก็ได้ สามารถใช้แทนกันได้ทุกครั้ง อย่างไรก็ตามผู้ที่เคยมีปฏิกิริยาจากการฉีดวัคซีนชนิดปกติ เช่น มีไข้สูง ชัก ตัวอ่อน ร้องไม่หยุดหลังฉีดวัคซีน ควรพิจารณาใช้วัคซีนชนิดไร้เซลล์ในการฉีดครั้งต่อไป

ความสามารถในการป้องกันโรคจะลดลงเมื่อเวลาผ่านไป 5-10 ปี โดยทั่วไปควรมีการฉีดวัคซีนเพื่อกระตุ้นระดับภูมิคุ้มกันอีก ซึ่งจะใช้วัคซีนคอตีบ-บาดทะยัก (และอาจมีไอกรนด้วย) ชนิดสูตรของผู้ใหญ่ (ทางการแพทย์เรียก dT หรือ dTaP)

วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน สามารถให้พร้อมกับวัคซีนอื่นๆ ได้ในวันเดียวกัน และมีชนิดที่เป็นวัคซีนรวมผสมกับวัคซีนโปลิโอ ตับอักเสบบี และฮิบ ฉีดในเข็มเดียวกันได้

4. ใครไม่ควรรับวัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน หรือควรเลื่อนการรับวัคซีนนี้

ผู้มีภาวะดังต่อไปนี้ ไม่ควรรับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ชนิดไร้เซลล์

- เคยมีปฏิกิริยาแพ้รุนแรงต่อวัคซีนนี้ หรือวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรนชนิดปกติ มาก่อน
- มีภาวะผิดปกติทางสมองหรือชักที่ไม่ทราบสาเหตุภายใน 7 วัน หลังจากรับวัคซีนตัวนี้ (กรณีนี้ให้พิจารณาฉีดเฉพาะวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก ที่ไม่มีไอกรนได้)
- ผู้ที่อายุเกิน 6 ปี ไม่ควรใช้วัคซีนนี้ แต่ควรใช้ชนิดสูตรของผู้ใหญ่

• หากมีไข้ไม่สบายควรเลื่อนการรับวัคซีนไปก่อน ควรรอให้หายป่วยก่อน จึงมารับวัคซีน

กรณีเป็นหัดเล็กน้อย ไม่มีไข้ สามารถรับวัคซีนได้

5. อาการข้างเคียงที่อาจเกิดขึ้นหลังรับวัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน

วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ทั้งชนิดไร้เซลล์ และชนิดปกติ อาจทำให้มี ปวด บวม แดง ร้อนบริเวณที่ฉีดได้ และอาจมีไข้ อ่อนเพลีย ไม่สบาย ร้องกวน อาเจียน อาการทั้งหมดมักไม่รุนแรง อาการใช้ศรหายไประหว่าง 2-3 วัน นอกจากนี้ยังอาจมีอาการข้างเคียงที่รุนแรงขึ้น แต่พบน้อย ได้แก่ ชัก ร้องไห้ไม่หยุด ตัวอ่อนปวกเปียก ไข้สูงจัด โดยชนิดไร้เซลล์จะมีอาการข้างเคียงน้อยกว่าชนิดปกติมาก แต่ก็ยังเกิดได้

การดูแลรักษาอาการข้างเคียง หากปวด บวมบริเวณที่ฉีดให้ประคบด้วยผ้าเย็น หากมีไข้ให้รับประทานยาลดไข้ในขนาดที่เหมาะสม หากอาการข้างเคียงเป็นรุนแรง หรือเป็นมาก ควรรีบปรึกษาแพทย์ทันที และบอกอาการให้แพทย์ทราบโดยละเอียด

6. วัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน อยู่ในแผนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุขหรือไม่ และใครเป็นผู้รับผิดชอบค่าวัคซีน

วัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ชนิดปกติอยู่ในแผนการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข ดังนั้น เด็กทุกคนสามารถรับวัคซีนได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ที่ศูนย์บริการสาธารณสุขในพื้นที่ หรือสถานพยาบาลที่เป็นต้นสังกัดหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ส่วนวัคซีนชนิดไร้เซลล์ เป็นวัคซีนทางเลือก ไม่อยู่ในแผนการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคของกระทรวงสาธารณสุข ผู้ปกครองจึงต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายเอง

7. เด็กจำเป็นต้องได้รับวัคซีนป้องกันโรค คอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรนหรือไม่

เด็กไทยทุกคนควรได้รับวัคซีนป้องกันโรคคอตีบ-บาดทะยัก-ไอกรน ชนิดใดชนิดหนึ่ง เว้นแต่จะมีข้อห้ามในข้อ 4 ควรพิจารณาใช้วัคซีนชนิดไร้เซลล์แทนชนิดปกติ ในเด็กที่มีปฏิกิริยาค่อนข้างมากหลังการฉีดวัคซีนชนิดปกติ หรือเป็นผู้ที่มีโรคประจำตัว เช่น เป็นโรคลมชัก เป็นต้น

8. มีสิ่งที่ต้องปฏิบัติอื่นๆ หรือไม่

ผู้ปกครองควรพาเด็กมารับวัคซีนตามกำหนดเวลาที่แพทย์แนะนำเสมอ ในกรณีที่ไม่สามารถมารับวัคซีนได้ตามที่กำหนด ควรรีบมารับทันทีที่ทำได้

ผู้ปกครองควรเฝ้าสังเกตอาการของเด็กในสถานพยาบาลที่ได้รับวัคซีนอย่างน้อย 30 นาที จึงพาเด็กกลับบ้าน และควรสังเกตอาการที่บ้านด้วย หากเด็กมีอาการข้างเคียงภายหลังจากการได้รับวัคซีน ผู้ปกครองควรรายงานให้แพทย์ทราบทุกครั้งก่อนการรับวัคซีนครั้งต่อไป

ผู้ปกครองควรเก็บบันทึกการรับวัคซีนของเด็กไว้ตลอดไป เพื่อเป็นหลักฐานว่าเด็กมีการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคได้บ้างแล้ว

หากมีข้อสงสัยควรปรึกษาแพทย์

เอกสารแนะนำความรู้เกี่ยวกับวัคซีนสำหรับประชาชน

โดย สมาคมโรคติดต่อในเด็กแห่งประเทศไทย ร่วมกับ กระทรวงสาธารณสุข